

læg til den allerede trykte Allesø bylov, er foretaget af landsarkivar, dr. phil. Anne Riising, medens udgiveren har forsynet de enkelte tekster med ordforklaringer, og yderligere lettet forståelsen heraf ved den indledende gennemgang af de fynske landsbyloves funktion og indhold. Ordningsprincipperne i denne oversigt er vel ikke overalt lige gennemskuelige, men til gengæld er fremstillingsformen klar og levende. Arbejdet henvender sig vel først og fremmest til lokalhistorisk interesserede, men vil givetvis også med udbytte kunne inddrages i historieundervisningen på gymnasieniveau. Den aktuelle debat om vore landsbyers fremtid får langt videre perspektiver ved inddragelse af materiale fra landsbyfællesskabets tid, og dette økonomiske og sociale fællesskab giver landsbylovene netop gode muligheder for at erkende.

Erland Porsmose Christensen

NYERE TID

Veröffentlichungen des Schleswig-Holsteinischen Landesarchivs 4-5, Findbuch des Bestandes Abt. 7.: Herzöge von Schleswig-Holstein-Gottorf 1544-1713, bd. 1-2 von Kurt Hector. Schleswig 1977. XVI+852 s.

Landesarchiv Schleswig-Holsteins tidligere chef, dr. Kurt Hector, har nu efter sin afgang fra arkivtjenesten haft mulighed for at afslutte et mangeårigt arbejde med en nyregistrering af de omfattende gottorpske fyrstearkiver i Landesarchiv. Arkiverne er af fundamental betydning for forskning i hertugdømmernes indre og ydre historie i 16., 17. og begyndelsen af 18. årh. frem til den danske militære okkupation af de gottorpske områder 1713. Arkivalierne selv har fra 18. årh. ført en omskiftelig tilværelse og er idag efter den seneste dansk-tyske arkivudveksling i 1930'erne splittet mellem Rigsarkivet i København, hvor en mindre del af arkivalierne – hovedsagelig omfattende områder i Nordslesvig – opbevares (jfr. Erik Kromans fortegnelse i Vejledende Arkivregistraturer X, Kbh. 1959, s. 104-133) og Landesarchiv på Gottorp slot, hvor hovedparten af sagerne nu beror. Nogle af de gottorpske arkivalier befinder sig dog fortsat i Staatsarchiv Oldenburg (disse bestanddele er ganske perifert omtalt i H. Lübbling: Die Bestände des Staatsarchivs Oldenburg, O. 1943, s. 18 f.).

Splittede arkivfonde er besværlige at have med at gøre i en benyttersituation selv om moderne kopieringsteknik kan mindske ulemperne. Dr. Hector har søgt til en vis grad at samle det adskilte ved i sin oversigt også at medtage de gottorpske arkivalier, som i 1936 iflg. arkivoverenskomsten blev udleveret til Danmark. Iøvrigt er også de gottorpske arkivalier inventeret, som efter Verdenskrig II gik til grunde ved ødelæggelser i Kronshagen. Til gengæld har dr. Hector ikke medtaget gottorpske arkivalier, som *hverken* i 1870'erne eller i 1930'erne udleveredes fra Danmark, så lidt som sagerne i arkivet i Oldenburg. Principperne for registraturrens afgrænsning forekommer i det hele ikke ganske klare. En dansk benytter af gottorperarkiverne skal bl. a. være opmærksom på, at materiale vedr. Nordslesvigs lokalhistorie også bør fremsøges ved hjælp af dr. Hectors oversigt (det gælder for Abenrå, Løgumkloster og Tønder amter), og at der fremdeles i det danske rigsarkivs tilbageblevne dele af gottorperarkiverne er sager om både gottorpernes almindelige politiske historie og om gamle hertugelige områder syd for statsgrænsen af 1920.

Alle med interesse for hertugdømmernes historie vil hilse dr. Hectors oversigt velkommen og glæde sig til fremkomsten af et bebudet omfattende register hertil – registraturren er, hvilket forf. også er sig bevidst, vanskelig at overskue. Det skyldes bl. a. at den

kun i ringe grad er leddelt efter den gamle gottorpske administrations opbygning, men tværtimod cementerer den saglig-kronologiske ordning af arkivet, som man gennemførte i slutningen af forrige århundrede i det daværende statsarkiv i Slesvig (jfr. herom G. Hille i *Übersicht über die Bestände des K. Staatsarchivs zu Schleswig*, Leipzig 1900, s. 31 ff.).

Hans Kargaard Thomsen

Joh. Ax. Almquist: Frälsegodsen i Sverige under Storhetstiden, med särskild hänsyn till proveniens og säteribildning. Skrifter utg. av svenska riksarkivet 1, Fjärde delen: Småland I–III. Stockholm, Liber Förlag, Almänna Förlaget, 1976. XXXIV+1822 s.

Foreliggende værk er efter al sandsynlighed slutstenen på en publikation, hvis første del udkom allerede i 1931. Trods titelbladet afgik forfatteren, Johan Axel Almquist, ved døden i 1950, og det skyldes det svenske rigsarkiv og en række skiftende medarbejdere, at man har været i stand til at færdiggøre Almquists efterladte manuskript til Smålandsdelen. Foruden denne består den samlede række således nu af: Stockholms og Uppsalas län (1. del, I–II, 1931), Nyköpings län og livgedinget Södermanland (2. del, I–II, 1934–35), og Östergötland (3. del, I–II, 1947).

Publikationen er disponeret i tre hoveddele. Et indledningskapitel: Organisation och förvaltning, der bringer en god del mere end overskriften lover, idet dette kapitel også sammenfatter adelens position og sædegårdenes fordeling på de enkelte herreder – topografisk ordnede tabellariske oversigter over omfanget af og bevægelserne i ejerforholdene til det privilegerede jordegods i perioden 1562–1718 – og til sidst (samlet i bd. III) historiker over Smålands sædegårde i alfabetisk rækkefølge. Materialet er især hentet i kamerale kilder, men man har ikke skyet nogen indsats for at fylde lakuner og kontrollere oplysninger ved hjælp af andre kildegrupper. Ved tilrettelæggelsen af Smålandsdelen har man i et vist omfang kunnet tage hensyn til kritik udsprunget af forskningens arbejde med værkets tidligere dele. I forordet gøres fyldigt rede for disse forhold, ligesom vi her får forskningshistorien til Almquists værk i sin helhed.

Tanken bag værket har været at skabe et billede af jordbesiddelsen i Sverige i disse spændende århundreder, og dertil bidrager Smålandsdelen overbevisende, men værket er også en guldgrube for lokal- og personalhistorikere, samt stednavneforskere. Det skyldes personregistret og det vældige noteapparat til tabellerne med oplysninger til ejendomshistorien for mange enkelte lokaliteter – samt værkets tematiske nulpunkt: Oversigten over den jordbesiddende adel i Småland (med Öland) 1562, udarbejdet på grundlag af »frälslängder«, bevaret i kammerarkivet for næsten hele landskabet for dette tidspunkts vedkommende. I forordet skønnes da også, at værket er næsten uundværligt som nøgle til netop kammerarkivet, og især reduktionsarkiverne. Bertil Boëthius omtaler i sin nekrolog i svensk *Historisk Tidskrift* (1951), at Almquist har efterladt sig betydelige forarbejder til Västergötland. Jeg savner en bemærkning om, i hvilken udstrækning disse måtte være brugbare og tilgængelige.

Steen Ove Christensen

Władysław Czapliński: Polska a Dania XVI–XX w. Studia. (Polen og Danmark. 16.–20. århundrede. Studier). Warszawa, PWN, 1976. 355 s., 9 ill., 1 kort. Pris: 50 złoty (ca. \$ 6).

Professor Władysław Czapliński fremlægger her en samling studier, der stammer fra over 40 års arbejde med Danmarks historie og med polsk-danske relationer. De første afhand-